

MAJSKO DRVO U PROCESU PROMJENE

LELA ROČENOVIĆ
Muzej grada Samobora
41430 Samobor

UDK 394
Izvorni znanstveni rad
Prilježeno: 24. XI. 1989.
Prihvaćeno: 29. I. 1990.

Ovim su radom prikazani načini na koje je majsko drvo, element starog običaja Sv. Filip i Jakov, prilagođeno kulturnim i političkim promjenama od perioda između dva rata do naših dana. Autorica koristi rezultate vlastitih terenskih istraživanja u periodu od 1984. do 1988. na području Lipovljana (Slavonija) i Samobora (okolica Zagreba), te rad Milana Langa o Samoboru u »Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena« iz 1913.

Opisana su tri tipa majskog drveta, različita po načinu kićenja, po sudionicima, po mjestima na koja su postavljena, te poruci koja je u njima sadržana. Dinamiku njihovih promjena autorica prati kroz različite oblike i značenja majskog drveta: od magijskih (u odnosu na rast i razvoj vegetacije), do značenja koje ono ima za društvenu zajednicu (označavanje prijelaza u viši dobní razred, briga zajednice za ostvarivanje bračnog statusa svojih članova, identitet različitih ljudskih grupa, uključivanje u ikonografiju proslave Međunarodnog praznika rada 1. svibnja od strane socijalističke države, a također i način uključivanja katoličke crkve u suvremene društvene promjene).

Majsko drvo je sastavni element običaja¹ oko 1. svibnja koji pripadaju ciklusu proljetnih običaja. Ovdje ću govoriti samo o majskom drvetu koje se očituje postavljanjem i kićenjem mladog zelenog drveta ili grane na 30. travnja, tj. na dan uoči 1. svibnja kada se po crkvenom kalendaru slavi Sv. Filip i Jakov (o promjenama koje su nastale i u kalendaru reći ću kasnije).

Po Milovanu Gavazziju (1939, knj. I 1961) Prvi svibnja je srodan Jurjevskim običajima, a majsko drvo je dijelom mlada pojava koja je preuzeta od srednjeevropskih naroda – najviše ga je kod Čeha, Nijemaca (Maibaum) pa i Mađara. Kod nas ga ima najviše na zapadu, u Sloveniji, a u Hrvatskoj se od zapada prema istoku sve rijeđe susreće.

Majsko drvo, kao element običaja 1. svibnja pratila sam u Novskoj, te u Lipovljanima i okolnim selima: Brestača, Stara Subocka i Nova Subocka (u srednjoj Slavoniji)² te na području Samobora i okolnih sela: Rude, Braslovje, Manja Vas, Podvrh, Klokočevac, Orešje (u blizini Zagreba). Izvor podataka bila su kazivanja stanovnika tog područja te promatranje pojave od 1984. (Samobor) i od 1985. (Lipovljani) sve do 1988. Nezaobilazna je i monografija o Samoboru Milana Langa izdata u »Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena« od 1913.³ Na taj način se promatrani period odnosi na vrijeme između dva rata do današnjih dana. Ovaj tekst je dio istraživanja u toku.

Ovdje ću govoriti samo o majskom drvetu – tankom, zelenom stablu graba, jasena ili bukve koje se kiti. Ovakvo drvo naziva se *majuš* u samoborskom kraju i *majban* u lipovljanskom i to je najvidljiviji element običaja oko kojeg kulminiraju sva događanja oko 1. svibnja.⁴ Budući da je do najizrazitijih promjena u promatra-
noj pojavi došlo nakon 2. svj. rata, zbog veće preglednosti ću odvojiti period prije i
poslije 2. svj. rata.

PERIOD IZMEĐU 1. I 2. SVJ. RATA

Pa načinu ukrašavanja, po sudionicima u tom činu, po mjestu na koje se nosi
te po simbolu, poruci koja je u njemu sadržana (Geertz, 1973.) možemo razlikovati
tri tipa majskog drveta:

Prvi tip je mlado stablo koje se u okolici Lipovljana postavlja ispred djevoj-
čine kuće, a opisno se naziva *djevojački majban*. Postavlja ga mladić sa svojim
prijateljima pred kuću djevojke koju simpatizira on ili cijela grupa (češće je osjećaj
individualiziran). Ova grupa 30. travnja odlazi u šumu da posiječe visoko tanko
stablo od 5–25m visine (jedne godine uoči 2. svj. rata bilo je 32 m visoko) kojem u
donjem dijelu odsijecaju grane tako da ostane samo krošnja pri vrhu drveta. Taj
zeleni dio ukrašavaju raznobojnim trakama od tekstila ili papira s puno crvene
boje, proljetnim cvijećem i poklonom za djevojku (u vrijeme neimaštine običavalo
se stavljati i bocu sa obojenom vodom da sličli liker). Kasno u noć drvo se postavlja:
tajno i u tišini (ako je to poruka od jednog momka) ili bučno, u veselju (ako je od
cijele grupe).

Željeznom motkom se napravi rupa u zemlji i u nju stavlja drvo, a s druge
strane se povlači kanapom ili pridržava ljestvama. Ukućani najčešće primijete
postavljanje drveta, jer ga očekuju, pa izlaze da pomognu momcima koje na kraju
obavljenog posla časte pićem. Za to vrijeme djevojka ne izlazi iz kuće.

Drugi tip drveta postavlja se u Samoboru i okolnim selima, a ima naziv
majuš, rijetko *kita* (jer se kiti, *kinči*). Istog je oblika, ali mnogo niži, najviše do 5 m
visine, kiti se raznobojnim trakama tekstila ili vrpce te proljetnim cvijećem, a
postavlja se uz pitke vode: bunare, izvore. U njegovom kićenju sudjeluju momci i
djevojke zajedno, a materijal za kićenje daje svaka kuća koja koristi tu vodu. Ako
netko izbjegava da dâ, kaže se u šali: »Ak' ne date papire, bute vode nosile«. Prilikom
kićenja i postavljanja drveta pjevaju se pjesme, a prigodna je:

*Danas nam je Prvi maj
Pustite nas malo fraj
Mi bi radi cveće brati
Našu kitu kititi.*

Uz to se pjeva i »Marijo, svibnja kraljice« i ostale koje se i u drugim prilikama
pjevaju. Pjeva se i u kolu oko drveta, a običava se da se donese čaša i s tog mjesta

svi popiju po malo vode. U nekim selima se upali vatra, *kres*, *kris* pa se oko njega pleše, pjeva i preskače se.

Treći tip drveta postoji i u samoborskom i u lipovljanskom kraju: u Samoboru je isti kao i već opisani *majuš*, a nosi ga i kiti gradska limena glazba koja s njim prođe ulicama grada i onda ga ostavi na starom zdencu na trgu u Samoboru. Mladi momci su u parku Anindol taj dan nosili *majuš*, a zaposleni šegrti i trgovački pomoćnici su od svojih gazda tražili da im taj dan bude slobodan:

*Gazda daj nam fraj
Danas nam je Prvi maj.*

Isti tip drveta se u lipovljanskom kraju opisno naziva *bečarski majban*, a visoko je kao i *djevojački majban*, a kiti ga grupa momaka, često s djevojkama. Okićeno je na sličan način, ali bez poklona, samo sa bocama alkoholnog pića i ponekad s papirićima na kojima su šaljivi tekstovi. Ovo drvo se postavlja na javnim mjestima: na ulazu i izlazu iz sela, na raskršću, ispred dućana, škole, vatrogasnog doma. Postavljanje *bečarskog majbana* prati bučnije ponašanje uz koje je obavezno konzumiranje alkoholnih pića, te sviranje i pjevanje. Postavljanje *bečarskog majbana* obavezno je i ispred vatrogasnog doma, a uklapa se u javnu proslavu Sv. Florijana, zaštitnika vatrogasaca koji se u periodu između dva rata slavi 2. svibnja. U ovom periodu počinje se *majban* postavljati i ispred nekih proizvodnih organizacija. Materijal za kićenje daju svi koji u njemu sudjeluju, a vatrogasno društvo i proizvodna organizacija prilažu svoj novac da se materijal kupi.

Sva tri opisana tipa majskog drveta stoje do 31. svibnja uveče kada se skidaju, a u lipovljanskom kraju se tada otvaraju boce koje su ga ukrašavale, zajednički se ispijaju, pokloni se uzmu i uz sve to se društvo još malo razveseli. Drvo se često iskoristi kao stožer za sijeno ili za loženje vatre.

U periodu između dva rata državna vlast je sa simpatijom gledala na ovu pojavu, ali nekih godina kada je jača aktivnost radničkog socijalističkog pokreta⁵ kićenje drveta s puno crvene boje znalo se smatrati političkom provokacijom. Tako su se žandari u okolici Lipovljana znali raspitivati o tome tko je kitio majsko drvo te su ponekad ljudi pazili da ne stavljaju puno crvene boje (iako, navodno, politička provokacija u namjeri kićenja nije postojala).

Pokušat ću pokazati sva značenja koja majsko drvo u ovom periodu između dva rata ima. To je zbog bolje preglednosti promatrane pojave i zbog lakšeg praćenja promjena do kojih će doći u periodu nakon 2. svj. rata.

Po Milovanu Gavazziju (1939. knj. I, 49–58) ovo je jedan oblik proljetnog običaja kojeg on dovodi u vezu s kićenjem za Jurjevo i smatra da cijeli proljetni ciklus od Cvijetnice preko 1. maja do Duhova ima vrlo slične elemente. Zato nalazi da je sve to zajedno po podrijetlu ista tradicija (osim običaja penjanja na majsko drvo koji postoji u Sloveniji i mjestimično u zapadnoj Hrvatskoj, a gdje je došao iz srednje Evrope jer je dosta raširen kod Čeha, Nijemaca i Mađara.

Po istom autoru (Gavazzi, 1939. knj. I, 49-58) je izvorno značenje ovog običaja 1. maja (pa tako i cijelog ciklusa proljetnih običaja trojako:

- 1) navještenje proljeća – u ovom ga slučaju isto nalazimo.
- 2) apotropejsko značenje za odbijanje zlih sila od domova i agrarnih dobara – to je ovdje upotreba crvena boje u kićenju i objava kićenja muzikom (međutim, ovih značenja današnji kazivači uopće nisu svjesni).
- 3) magija za napredak biljaka i životinja stavljanjem zelenila uz bunare i izvore i obredom pijenja vode na tom mjestu – ovdje u Samoboru – da imitativnom magijom donese vodu vegetaciji (neki kazivači su toga svjesni i to u jednom dosta općenitom obliku).

Pored ovih, tu ima i nekih novih značenja o kojima bi trebalo nešto reći. Clifford Geertz (1973) koji se njima bavi smatra da se nova značenja stvaraju iz simbola. Za njega je simbol »bilo koja stvar, čin, događaj, kvalitet ili odnos koji je prenosilac neke koncepcije« – ta koncepcija je »značenje simbola« (Geertz 1973, 91). Simboli su konvencionalne prirode koji su izabrani tako da i sam izbor upravo određenih značenja puno može govoriti o nekoj kulturi (Geertz 1973).

Mislim da su ovdje važna i neka značenja koja majsko drvo ima za ljude. Prije svega, plodnost i rast ljudi u jednom dubljem značenju. U događajima oko majskog drveta prisutna je i briga zajednice za osiguravanje uvjeta za stvaranjem bračnog statusa svojih mladih članova. Majsko drvo je jedan institucionalizirani način za stvaranjem takvih uvjeta udvaranja, izražavanja ljubavne poruke i dr.

Majsko drvo mislim da ima i značenje inicijacije tj. da je element prijelaza iz jednog dobnog razreda u drugi (rite de passage), iz rane mladosti, tj. dječjeg doba u momaštvo odnosno djevojaštvo. Jedan od glavnih simbola djevojinosti za udaju u lipovljanskom kraju je stavljanje majskog drveta ispred njene kuće, a prvo sudjelovanje momka u tome shvaća se na isti način: on sada ima pravo družiti se i piti s drugim momcima i udvarati djevojkama. Implicitno je to prijelaz u viši dojni razred.

Stavljanje drveta pred djevojinu kuću može značiti i simboličnu ljubavnu poruku momka (uvijek se zna o kome se radi) a to može značiti i znak simpatije cijele grupe prema njoj (tj. njezinog pristojnog ponašanja prema njima). Ali, to može biti i kritika djevojinosti ponašanja: ako je djevojka »drska prema momcima« ili se »nedolično ponaša«, napr. ima vanbračno dijete onda se to obilježava stavljanjem predmeta po izgledu drugačijeg karaktera od svježeg, zelenog drveta: na primjer zaticanjem suhe grane za ogradu ili suhe kukuruzovine ili čak mrtvog ježa (predmeta suhuh, mrtvih). Zbog toga su pojedine kuće u strahu što će zateći sutra pred njom te se ukućani rano dižu kako bi na vrijeme odstranili eventualni znak poruge jer to djevojci može otežati udaju, a to joj je tada glavni životni cilj jer bi za koju godinu trebala preći u red udatih žena. Naravno, samo momci mogu pokazati svoje mišljenje o djevojci na ovaj način, njena uloga je tu dosta pasivna. Čak se ona ne gleda kao zasebna jedinka: često se za njezino eventualno nemoralno ponašanje

ne osuđuje ona nego njena majka koja joj je to dopustila. Ako djevojku simpatiziraju dva momka (najtraženije su djevojke iz imućnijih kuća) to se može vidjeti ujutru po majskom drvetu i po posebno zataknutoj kiti proljetnog cvijeća na ogradi okućnice. Ponekad dolazi do rušenja drveta od strane ljubomornog suparnika pa ponekad mladić koji je postavio drvo ostaje da ga čuva do zore. Najljepše i najviše drvo znači visok položaj djevojke kao udavače i o tome se i kasnije priča.

Prilikom događanja oko majskog drveta odvija se nekoliko tipova komunikacija koje imaju značenje kohezije i identiteta i to: identitet para momka i djevojke, identitet muške momačke družine (koja kiti drvo) iz sela, identitet momaka i djevojaka iste dobi (i kod zajedničkog kićenja), identitet obitelji (koja pomaže kod postavljanja drveta namijenjenog njihovom članu ili koja vodi računa da na vrijeme uklone eventualni znak poruge), identitet po teritorijalnoj pripadnosti (vidi se na nekoliko načina: najprije skupljanje nakita i kićenje drveta koji se uz vodu stavljaju od strane onih koji su u blizini određenog bunara ili izvora čiju vodu koriste). Zatim, postoji takmičenje grupa (najčešće muških grupa) koje pripadaju prostorno različitim dijelovima sela, a isto tako i onih koji pripadaju različitim selima u tome čije je drvo najviše i najljepše — tako se i danas priča o onom drvetu od 32 m dužine koji je družina jednog dijela Lipovljana stavila te tako »nadvisila« družinu onog drugog dijela Lipovljana. Ovo su bile neformalne grupe, a identitet formalnih grupa vidi se kod vatrogasaca koji su dobrovoljna društvena organizacija (a stavljaju svoje drvo) i kod pojedinih poduzeća koje su profesionalne organizacije (a počinju u ovom periodu između dva rata stavljati svoje drvo — kao što je napr. šumarija u Novskoj).

PERIOD NAKON 2. SVJETSKOG RATA

U periodu nakon 2. svj. rata dolazi do većih i brzih promjena u političkom, ekonomskom i društvenom životu na širem planu koje stvaraju posebnu kulturnu klimu o kojoj govori Dunja Rihtman-Auguštin (1971, 3–17) tj. da na kulturnu klimu su direktni utjecaj uvijek imali niži ili viši stupanj političke centralizacije i decentralizacije, stupanj demokratizacije društvenog života, te društveni procesi poput industrijalizacije, urbanizacije i djelovanja tržišta.

Do promjena u periodu nakon 2. svj. rata dolazi najviše u oblicima i u značenjima majskog drveta. Prvi tip *Djevojački majban* se u okolici Lipovljana 50-tih godina počinje sve više gubiti i postepeno zamjenjivati stavljanjem velikih katica proljetnog cvijeća na ogradu njene kuće na kojima je u početku dar da bi se i on 60-tih godina izgubio. 70-tih godina prestaje i ovaj način kićenja. Uzroci su različiti, a neki od njih su sigurno i dio onih koji djeluju i kod drugih običaja. Kazivači ističu one koje se odnose na odlazak omladine na školovanje u grad te sve manje mogućnosti za održavanje ovog dijela običaja. Mislim da je razlog i u

prihvatanju vrednota urbane sredine i s njom povezanim postepenim procesom emancipacije djevojaka.

Drugi tip, *majuš* koji se u okolici Samobora stavlja uz bunare i izvore u toku 60-tih godina se sve rjeđe stavlja da bi danas ostao samo još na nekoliko izvora u okolici, a to je zbog masovnog uvođenja vodovodne mreže u selima pa prestaje ta ovisnost o prirodnim faktorima. Isto tako se u ovom periodu stanovništvo sve više zapošljava u društvenim djelatnostima te ne ovisi toliko o poljoprivredi (iako se često paralelno s njom bave) te s tim povezanim ćudima vremena, zlih sila i sl. pa se tako gube apotropejska i magijska značenja majskog drveta. Kod onih nekoliko koji su danas zadržani karakteristično je da su mnogo niži, to je često samo utaknuta zelena grana najviše do 2 m visoka, okićena samo šarenim papirima (ne više tako bogato kao nekada), a nakit daje kuća koja to kiti (obično je to jedna kuća koja i dalje iz neke nostalgije i potrebe za održavanjem ovog lijepog običaja), a to obično čine sasvim mala djeca ili stariji ljudi koji su to i kao mladi činili (a i to govori o smanjenoj važnosti drveta). I ovdje se izgubilo apotropejsko i magijsko značenje, a ostalo je samo sjećanje na mladost i na neka »naša vremena« koja su prošla. Ovo prenošenje kićenja na malu djecu je pokušaj starijih da se tradicija nastavi, a majsko drvo za malu djecu ima značenje igre.

Treći tip, *bečarski majban* (koji se u Samoboru zove samo *majuš*) u periodu nakon 2. svj. rata doživio je najveće promjene. Ovaj tip majskog drveta se prihvaćanjem Prvog maja, međunarodnog praznika rada kao državnog praznika socijalističke Jugoslavije, uvodi postepeno u ikonografiju proslave ovog praznika. Naime, u godinama nakon rata, proslava Prvog maja sve je više povezana sa postavljanjem drveta ispred javnih ustanova (u okolici Lipovljana): tvornica, poduzeća, društvenopolitičkih organizacija, društvenih domova (u koje je većina nekadašnjih vatrogasnih domova prerasla). Okićen je na sličan način kao i prije, ali bez boca alkoholnog pića i sa dodanim malim papirnatim partijskim, republičkim i državnim zastavicama. Na ulazu i na izlazu iz sela se i nekada nalazilo po jedno majsko drvo, ali se sada na istim mjestima po dva u paru sa svake strane ulice, spoje žicom te se tako dobija slavluk na koji se vješaju zastavice i prigodne parole. Ovaj tip se više ne zove opisno *bečarski majban* već samo *majban*. 70-tih godina na području Lipovljana dolazi do postepene zamjene majskih drveta sa zelenim granama (koje se zatiču oko ulaznih vrata javne ustanove i njezinog natpisa. Grane su okićene raznobojnim trakama i navedenim papirnatim zastavicama sa istim takvim velikim (od tekstila) koje se pored grana zatiču. Na istim mjestima se i danas stavljaju zelene grane, ali se više ne kite trakama, samo se pored njih stavljaju zastave. Majsko drvo se i danas stavlja ispred škole, na raskršću i na ulazu u selo, ali često jedno nasuprot drugom pa se iznad ceste stvara slavluk za natpise i zastavice. Ovo drvo se često stavlja danju, a ne više noću, pravi se mala rupa koja se zalijeva cementom, a stavljaju je članovi omladinske organizacije ili učenici škole sredstvima koje dobiju od svoje organizacije. Drvo zna ostati dok se ne osuši, pa se i u lipnju može vidjeti što je nekada bilo nezamislivo.

U Samoboru je u tom periodu također došlo do promjena u ovom tipu majskog drveta. Ulicama Samobora se više ne nosi majsko drvo (od strane vatrogasaca ili neformalne momačke družine), ali se tvornice i poduzeća kite, tj. njihova ulazna vrata i natpis firme kite se zelenim granama s nekoliko papirnatih vrpci najviše crvene boje i uz to se dodaje isti tip zastava i zastavica kao i u Lipovljanima. Već 60-tih godina te se grane više ne kite šarenim trakama, već samo zastavicama i zastavama i to na vrlo malom broju javnih ustanova. Popularni vlak koji je saobraćao između Samobora i Zagreba na isti način se kitio, a u početku i autobusi »Samobortransa«, ali ovo 70-tih godina prestaje i danas je samo na par ustanova (napr. poduzeće »Sjaj« u Rudama). 1985. sam u blizini Podsusedskog mosta, na ulazu u Zagreb vidjela na vrhu krana dizalice veliku zelenu granu poduzeća »Hidroelektrike«.

Ovaj treći tip majskog drveta je neka stara značenja izgubio, a neka nova dobio. On ima značenje identiteta lokalne skupine obično mlađe dobi jer više nema tako stroge odvojenosti ni po dobi ni po spolu (ovo je kod stavljanja drveta na raskršćima). On sve više ima značenje identiteta dobrovoljne društvene organizacije (omladinska organizacija i pionirska sve više) i profesionalne organizacije (tvornica, poduzeća i druge ustanove). Identitet koji se osniva na užoj teritorijalnoj pripadnosti (dio sela) se gubi i ostaje ona na nivou sela ili čitavog kraja kojim se ovaj kraj pokazuje kao jedinstven. Tako je jedne godine na ulazu u Lipovljane bio napravljen slavluk povodom dolaska Josipa Broza Tita — iako nije bio svibanj. Isto tako se pomoću dva drveta koja se malo okite počeo prije par godina praviti slavluk za »Lipovljanske susrete«, manifestaciju bratstva i jedinstva različitih naroda koji tu žive. Slavluk služi da se na njega istakne dobrodošlica (kao i na onom stavljenom za Josipa Broza). Najzanimljivije je da se »Lipovljanski susreti« održavaju svake godine krajem kolovoza.

Ovo nam pokazuje i neka nova značenja: pripadnost nekom određenom društveno-političkom i državnom sistemu (kao što se nekada način kićenja pripisivao znakom pripadnosti radničkom pokretu iako to nije bila svrha) i njegovim vrednotama: bratstvo i jedinstvo, radnička klasa, socijalizam, a i uvažavanje Josipa Broza Tita kao personifikaciju vrednota ovog sistema.

Zanimljivo je kako se rimokatolička crkva prilagodila novom vremenu: 1955. papa Pijo XII uvodi u crkvenu godinu blagdan Sv. Josipa Radnika i to na 1. svibnja, na dan »koji si je svijet rada izabrao kao svoj praznik« (Antolović 1979, 15–18). U našoj zemlji za vrijeme pape Pavla VI (1964–1971) dolazi do pomjerenja u datumu Sv. Filipa i Jakova, sa 1. svibnja na 3. svibnja, a Sv. Josip Radnik dolazi na 1. svibnja (Antolović 1979, 15–18). Na taj način majsko drvo, koje je bilo element starog običaja Sv. Filipa i Jakova gubi direktnu vezu s njim, ali postaje dio ikonografije državnog praznika 1. svibanj... Taj dio jednog starog običaja se, da tako kažem »provukao« do naših dana baš zbog promjene značenja kojim se prilagodio jednom novom vremenu. Okolnosti koje su tome pogodovale su i u slijedećem:

— slučajno podudaranje s datumom Međunarodnog praznika rada,

- slaba povezanost sa crkvom što nije bez značaja za jednu socijalističku zemlju,
- simbolika majskog drveta: rast, razvoj, uspješnost početka te određeni optimizam u njemu sadržan, a koji jednoj novoj, mladoj državi treba kao dio ikonografije vlastitog rituala.

BILJEŠKE

- * Ranija verzija ovog rada čitana je na 12. kongresu IUAES-a, Zagreb, 1988.
- 1 Običaj uzimam po definiciji Olge Supek-Zupan (1985, 348): »Običaji su ona ustaljena ponašanja ljudi kojima stvaraju predvidljive, ponovljive, društvene – dakle, tradicijske situacije«
 - 2 O tome sam pisala: *Majsko drvo, »majban« u okolici Lipovljana*, zbornik »Lipovljanski susreti 85.«, Izd. Savjet i Organizacioni odbor »Lipovljanskih susreta« i Zavod za istraživanje folkloru Zagreb, Lipovljani 1986.
 - 3 Objavljena je kao monografija 1915.
 - 4 Istoga dana se u nekim dijelovima Slavonije i Srijema održava sličan skup običaja sadržan u ophodu *Filipovčica ili Drvce* (Gavazzi, 1 knj. 1939, 58).
 - 5 Na Prvom kongresu Druge Internacionale 1889. uveden je 1. svibanj kao dan solidarnosti proletarijata i radnih ljudi cijelog svijeta. U Hrvatskoj već od 1890. počinje obilježavanje 1. svibnja. (Enciklopedija Leksikografskog zavoda, sv. 3, Izd. JLZ, Zagreb 1967. 552-559.

LITERATURA

- Antolović, Josip, 1978, *S duhovnim velikanima. Kroz svibanj*, Zagreb, Izdanje autora Gavazzi, Milovan, 1939, *Godina dana hrvatskih narodnih običaja* vol. 1. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Gavazzi, Milovan, 1978, *Doseg istočnoalpskog kulturnog utjecaja na tradicijsku kulturu susjedstva jugoistočne Europe*. U M. Gavazzi, »Vrela i sudbine narodnih tradicija«. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 160-168. (Publicirana i kao: »Volkskunde im Ostalpenraum. Vorträge auf der 2. Internationalen Arbeitstagung der Freien Arbeitsgemeinschaft für Ostalpenvolkskunde in Graz, Mai 1959«. Die Reichweite der ostalpinen Kultureinflüsse auf die benachbarten Gebiete Südosteuropas. Graz 1961.
- Geertz, Clifford, 1973, *The Interpretation of Culture*. New York: Basic Books, Inc., Publishers.
- Lang, Milan, 1913, *Samobor. Narodni život i običaji*. »Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena« vol 18/I Zagreb: JAZU, 1-138.
- Opća enciklopedija JLZ, 1967, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.
- Rihtman-Auguštin, Dunja, 1971, *Položaj tradicionalne kulture u suvremenom društvu*. »Narodna umjetnost« 8., 3-17.
- Ročenić, Lela, 1986, *Majsko drvo, Majban u okolici Lipovljana*. U »Lipovljanski susreti 85«. Lipovljani: Savjet i Organizacioni odbor »Lipovljanskih susreta« i Zavod za istraživanje folkloru, 81-86.
- Supek-Zupan, Olga, 1985, *Ritualni aspekti sajмова*. U »Dani hvarskog kazališta. Srednjovjekovna i folklorna drama i kazalište«. Split: Knjiž. krug, 348-357.

THE MAYPOLE IN THE PROCESS OF CHANGING

SUMMARY

This article, based on the author's fieldwork in Lipovljani and Samobor (Croatia), shows how the maypole, an element of an ancient custom round the feast days of St. Philip and St. Jacob, has adapted to the changing social, cultural and political circumstances between the beginning of this century and the present day. The dynamics of change are traced through its various forms and meanings, beginning with the magic meaning in relation to the vegetation, and ending with the meaning that the maypole has for the community: marking the transition to an older age group, reflecting the community's care for marriage among its members, helping to achieve identity among different groups of people, all the way to its inclusion into May Day festivities, as part of the iconography celebrating the Day of Labour in socialist Yugoslavia and reaction of catholic church on this changing.